

Т. Д. Ружицька,
аспірант, Хмельницький національний університет

ВПЛИВ ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зовнішні та внутрішні фактори носять обмежувальні й підсилювальні, випадкові й регулярні впливи. Тому питання розробки методики оцінки ступеня впливу внутрішніх та зовнішніх економічних чинників на господарську діяльність підприємства є досить актуальними. Зміни впливу факторів у часі характеризують розвиток економічних процесів у цілому.

External and internal factors carry restrictive and amplifying, casual and regular influences. Therefore questions of development of methodology of estimation of degree of influence of internal and external economic factors on economic activity of enterprise are actual enough. Time-histories of influence of factors characterize development of economic processes on the whole.

Ключові слова: внутрішнє середовище, зовнішнє середовище підприємства, адаптація підприємств, реакція підприємства, вплив.

ВСТУП

Основною метою будь-якого підприємства є максимізація прибутку та розширення і завоювання нових ринків збуту. У міру того як зростає конкуренція, зникали незайняті ніші бізнесу, акцент в управлінні фінансами став переноситися на збільшення рентабельності підприємства. В даний час цільовою функцією управління все більше стає зростання економічного прибутку підприємства і збільшення його вартості.

Відомо, що на фінансові результати господарської діяльності підприємства впливають як внутрішні, так і зовнішні економічні фактори. До числа основних внутрішніх чинників можна віднести ступінь організації цінової політики, якість менеджменту і маркетингу, тривалість експлуатації та ступінь зносу основних засобів, обмеження у фінансових і матеріальних ресурсах, рівень застосовуваних технологій, рівень кваліфікації виробничого персоналу, якість продукції тощо. До числа основних зовнішніх факторів можна віднести рівень держрегулювання кон'юнктури, зміни до урядової еко-

номічної політики, платоспроможність споживчого попиту, рівень цін на сировину, напівфабрикати, комплектуючі вироби, сезонність виробництва і продажів, рівень конкуренції.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідженнями питань впливу внутрішнього та зовнішнього середовища займалися наступні вчені-економісти: Ануріна Т. М., Горюнов Е. В., Липовська, Осовська Г. В., Отенко І. П. С. А. Пилипенко А. А., Плахова Л. В.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

До середини ХХ ст. підхід менеджменту до взаємин фірми і суспільства базувався на наступних положеннях:

- що добре для фірми, те добре і для суспільства;
- справа бізнесу — бізнес;
- потрібно реалізувати принцип вільного підприємництва (прибуток повинен виходити при мінімальних обмеженнях з боку суспільства).

Проте, з початком НТР запанувала думка, що відсутність обмежень

породжує серйозну соціальну несправедливість. Було введено ряд обмежень: закони про дитячу працю, мінімальну заробітну плату, охорону праці, антитрестові і так далі. В той же час споживачі почали пред'являти вимоги щодо монопольних цін, фальсифікації товарів, невідних умов покупок, нечесності, змови, політичного впливу, забруднення середовища і т. д.

Усе це привело до значного посилення контролю за діяльністю фірм за наступними напрямками: технічні характеристики товару, обсяг виробництва, забруднення середовища; процеси виробництва (охорона праці, норми забруднень, контроль заробітної плати, забезпечення зайнятості); поведінка в конкуренції (ціни, змова, приховування істини); прибуток (приховування, розподіл); доступ до ресурсів; управління (участь робітників; рішення, пов'язані із зайнятістю).

РЕЗУЛЬТАТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Р. Дункан першим запропонував поділити чинники функціонування підприємства на внутрішні та зовнішні.

Відзначимо, що переважна більшість економічних процесів не є в чистому вигляді ні випадковими, ні детермінованими. Це пояснюється тим, що практично будь-який процес має як детермінованих, так і випадкову складові. Причому та чи інша складова містить інформацію про ступінь впливу факторів (зовнішніх і внутрішніх) на економічний процес. Таку інформацію можна отримати, наприклад, методом кореляційно-регресійного аналізу, побудови тренду, згладжування та ін. Тим не менше, існує проблема збільшення глибини і повноти аналізу, що полягає в необхідності впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на формування та розвиток характеристик економічного процесу (табл. 1, 2).

Особливості ринку машинобудівних підприємств полягають у наступному.

По-перше, специфічний попит є похідним. При зростанні попиту на товари широкого споживання чи харчової промисловості одразу ж суттєво змінюється попит на устаткування, які є озброєнням праці.

По-друге, коефіцієнт оновлення попиту має довгостроковий термін, від 5 до 12 років, відповідно до терміну морального та фізичного зносу устаткування.

По-третє, підготовка персоналу є довгостроковою — від 3 до 5 років (за вимогами до персоналу, підготовка висококваліфікованого працівника за робочим фахом триває три роки, а підготовка інженерно-технічного та управлінського персоналу триває п'ять років).

По-четверте, продукція маши-

нобудівних підприємств повинна відповідати вимогам сучасних ринкових технологій, тобто бути достатньо автоматизованою, екологічно чистою, енерго- та ресурсозберігаючою та відповідати стандартам: ISO 9000, ISO 9001:2000, ISO 14000.

По-п'яте, існує захист інтересів підприємств машинобудування спілкою підприємців, які сприяють впровадженню інноваційних розробок, систем менеджменту якості, захищають інтереси промисловців на всіх рівнях.

По-шосте, існують ринкові соціальні важелі, які складаються з: гарантій зайнятості, гарантованої заробітної плати, соціальної захищеності, гарантованого відрахування у обов'язкові соціальні фонди, пенсійний фонд; відпустки, кар'єрного росту, чого не гарантують (по різним причинам) малі та приватні підприємства.

По-сьоме, існують економічні важелі: індексація заробітної плати, її поступове підвищення, низька і майже відсутня заборгованість по заробітній платі, підвищення продуктивності праці сприяє підвищенню заробітної плати.

По-восьме, специфічність стратегічних зон господарювання, які орієнтовані на споживача за профілем за спеціалізацією його діяльності (наприклад, сільськогосподарський регіон є привабливим для переробної промисловості сільськогосподарської продукції, це сприяє максимальній концентрації переробних, консервних та винзаводів, які є споживачами продукції підприємств машинобудування).

Основи уявлень про активну роль зовнішньої середовища були закладені у другій половині 60-х років ХХ століття в рамках концепції організаційної динаміки. Зовнішнє середовище стало розглядатися як складна система, що складається з різнорідних елементів, пов'язаних з організацією та її підсистемами. Організація стала розглядатися як складна штучна система, що включає автономні елементи, що мають різну природу та направляють свою діяльність на досягнення балансу з власним фрагментом середовища. Розробка механізмів, що забезпечують пристосування організації до зовнішнього середовища, покладається на менеджмент організації. Принципово змінилося уявлення про організацію — вона стала відкритою, причому елементна база набула самостійності у взаємодії не тільки усередині системи, але і у зовнішньому середовищі [3].

Пилипенко А.А., Пилипенко С.М., Отенко І.П. [4. с. 75—78] вважають, що зовнішнє оточення організації може бути представлене у вигляді двох сфер (або двома рівнями).

Перша сфера — загальне зов-

Таблиця 1. Класифікація економічних факторів [1, с. 35]

Фактори	Наявність постійної (детермінованої) складовою	Наявність змінної (випадкової) складовою
Зовнішні	Зміна демографічних характеристик населення Технологічне та економічний розвиток Зміна грошових доходів населення Відносини з постачальниками Ресурсні обмеження Відносини зі споживачами інвестиції	Сезонність продажів Погодні умови Рівень держрегулювання кон'юнктури Податкова, бюджетна та тарифна політика Рівень цін придбаних ресурсів Рівень конкуренції в галузі
Внутрішні	Організація цінової політики Організаційно-технічний рівень Кадровий потенціал Конкурентоспроможність Необоротні активи Довгострокові зобов'язання	Стадії життєвого циклу продукту Рівень витрат Рівень організації маркетингу Оборотні активи Короткострокові зобов'язання

нішнє оточення організації (макроточення). Воно відображає стан суспільства, його економіку, природне середовище й безпосередньо не пов'язане з конкретною організацією. Воно однаковою мірою впливає на всі організації. Основними змінними загального зовнішнього середовища є: міжнародні, технологічні, соціокультурні, демографічні, економічні, законодавчі (політичні) фактори.

Друга сфера — безпосередньо ділове оточення організації або се-

редовище задач, функціональне середовище. Це оточення формують такі суб'єкти середовища, що безпосередньо пов'язані чи безпосередньо впливають на діяльність конкретної організації, на більшість її повсякденних функцій, а саме: споживачі, конкуренти, постачальники, ринок праці.

Після аналізу внутрішньої структури підприємства здійснюємо аналіз зовнішнього оточення, що включає вивчення постачальників і споживачів.

Таблиця 2. Причини та передумови виникнення необхідності здійснення структурних змін на підприємстві [2, с. 81]

Причини	Передумови
Ринкові	Посилення ринкової конкуренції, скорочення попиту на основну продукцію та зменшення ринкової частки підприємства Погіршення конкурентоспроможності продукції підприємства Скорочення життєвого циклу продукції, виникнення необхідності акумулювання значних інвестиційних ресурсів, необхідних для оновлення продуктового ряду підприємства Посилення вимог споживачів щодо рівня та якості обслуговування, часу виконання замовлень та ін.
Внутрішньо-виробничі	Високий рівень морального та фізичного зносу основних виробничих фондів, виникнення необхідності модернізації та технічного оновлення виробничої бази підприємства Наявність значних резервів підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства, необхідність широкого впровадження програм ресурсозбереження Низький рівень завантаження виробничих потужностей, необхідність реалізації заходів щодо диверсифікації виробничо-господарської діяльності підприємства (розширення асортиментного ряду продукції)
Внутрішньо-організаційні	Відсутність (недосконалість) стратегії розвитку підприємства, адекватної стану та перспективам змін умов господарювання Розширення складу та трансформація змісту управлінських функцій, що виконуються адміністративним персоналом підприємства Високий рівень адміністративних витрат, громіздкість управлінського апарату, надмірна чисельність адміністративного персоналу Підвищення вимог до кваліфікації спеціалістів та робітників, а також до рівня підготовки та вивчення кадрів, необхідність активізації інноваційної активності персоналу Низький рівень виконавчої дисципліни, наявність помітного внутрішнього опору здійсненню будь-яких організаційних змін

Таблиця 3. Загальна характеристика факторів зовнішнього середовища [6, с. 21]

№ п/п	Фактори
1.	Об'єктивний чинник виникнення впливу: умови виникають незалежно від діяльності підприємства і впливають на нього
2.	Взаємозалежність факторів: сила, з якою змінність одного фактора впливає на інші фактори
3.	Складність і кількість та різноманіття факторів, що суттєво впливають на підприємство
4.	Динамічність: відносна швидкість змінності середовища
5.	Невизначеність: відносна кількість інформації про середовище та ступінь її імовірності

У процесі аналізу зовнішнього оточення готується інформація щодо усіх аспектів, пов'язаних з постачальниками сировини і споживачами продукції. Вивчення постачальників сировини проводиться для виявлення найбільш вигідних за критерієм "ціна на складі підприємства", що вивчається. Це пов'язано з тим, що відпускні ціни у різних виробників відрізняються. Але вибирати сировину тільки за відпускною ціною помилково, оскільки вона істотно збільшується за рахунок вартості транспортування від складу постачальника до складу підприємства, що вивчається.

Таким чином, підвищити ефективність виробництва можна за рахунок формування чіткої постачальницької політики.

При проведенні аналізу зовнішнього оточення також вивчаються постачальники сировини, енергоресурсів, інші контрагенти, а також ті аспекти діяльності, які в основному залежать від зовнішніх по відношенню до підприємства дій.

Після проведення діагностики внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства необхідно виявити чинники, які впливають на діяльність підприємства, з використанням кореляційно-регресійного аналізу.

Після аналізу можливостей відповідно до зафіксованих потреб рин-

ку вибираються ті виробництва, які можуть дати відчутний економічний ефект і скоротити витрати на зовнішнє фінансування виробничих програм [5, с. 59]

Складність зовнішнього середовища характеризується числом і варіантністю факторів, на які організація зобов'язана реагувати. Організація зовнішнім середовищем, мають справу з багатьма категоріями даних, необхідних для прийняття рішень.

Осовська Г.В., Осовський О.А. пропонують наступну модель впливу факторів зовнішнього середовища на підприємство (рис. 1) [6, с. 22].

Оточуюче середовище організації має безліч чинників, врахувати які в повному обсязі практично неможливо. Крім того, не усі чинники зовнішнього середовища рівною мірою чинять вплив на результати діяльності організації, тому необхідно обмежити поняття зовнішнього середовища для організації тільки тими чинниками, які істотно впливають на її успіх.

Таким чином, зовнішнє середовище організації визначається як сукупність чинників її зовнішнього оточення, що впливають на організацію і чинять вплив на ефективність її функціонування.

Вплив зовнішнього середовища проявляється через дію її чинників на результати діяльності організації.

Ця дія має ряд специфічних рис.

1. Складність. Характеризується кількістю і різноманіттям чинників. Чим більша кількість змінних, тим більша складність і неоднозначність середовища, в якому існує організація. Складність оцінюється як ступінь географічної дисперсії (концентрації) таких елементів середовища, як конкуренти, постачальники і регулюючі органи.

Вона також є виміром різноманітності ринку, який формується під впливом змін у соціокультурному, економічному, технологічному, екологічному і політичному аспектах середовища. Зокрема існують такі змінні:

- число різних постачальників однієї категорії матеріалів у конкретній ринковій ніші;
- рівень географічної дисперсії або концентрації постачальників, праці, галузевих продажів, компаній-конкурентів у позначеному секторі ринку;
- рівень диференціації за сегментами галузі усередині певного сектора ринку;
- міра соціокультурної диверсифікації в ринковій ніші;
- рівень диверсифікації усіх форм бізнесу в ринковій ніші;
- показник технологічної диверсифікації усередині галузі.

2. Взаємозалежність. Визначається мірою взаємозв'язаної взаємодіючих чинників. Так, у підприємств, які працюють з використанням комплектуючих деталей, що отримуються від зовнішніх партнерів, залежність від зовнішніх чинників буде вищою, ніж при виробництві цих деталей на власному підприємстві. Характеристика взаємозв'язку чинників зовнішнього середовища особливо важлива і значуща для світового ринку. Керівники організації не можуть більше розглядати зовнішні чинники ізольовано.

3. Невизначеність. Припускає непередбачуваний, випадковий характер багатьох процесів, що супроводжують бізнес і менеджмент, і динамічність, що показує швидкість зміни чинників зовнішнього середовища організації. Для виміру невизначеності або динамізму докільня призначені наступні загальні змінні:

- рівень зміни цін постачальників;
- рівень зміни цін конкурентів;
- рівень зміни в пропозиції праці;
- рівень зміни в кривій попиту на продукт;
- рівень зміни ціни капіталу;
- рівень зміни в можливостях фінансування;
- рівень зміни в методах конкуренції;
- рівень зміни в політиці регулювання ринку;
- рівень продажів у галузі за ре-

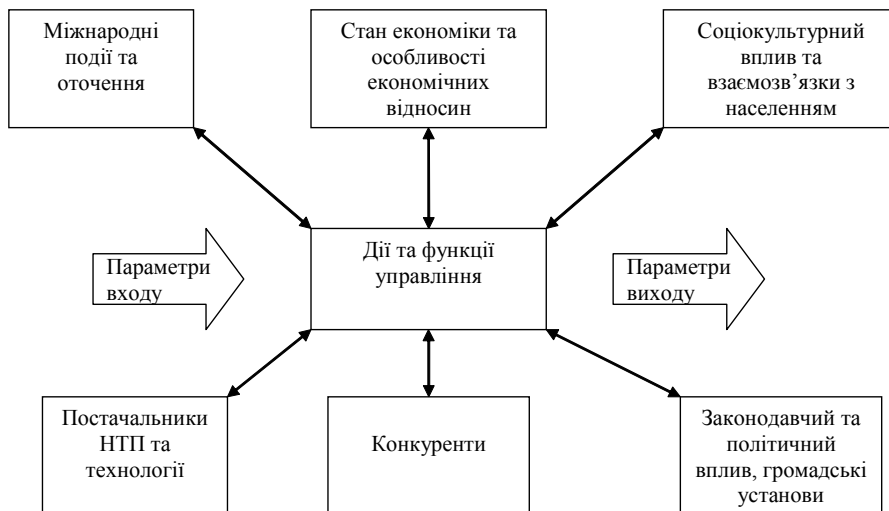

Рис. 1. Модель впливу факторів зовнішнього середовища на підприємство

		Рівень мінливості	
		Стійке	Динамічне
Рівень складності	Просте	Осередок 1 Середовище стабільне і передбачуване Середовище складається з невеликої кількості компонентів Компоненти в цілому схожі і в основному не змінюються Потреба у великих знаннях про компоненти мінімальна	Осередок 2 Середовище динамічне і нестабільне Середовище складається з невеликої кількості компонентів Компоненти в цілому схожі, але постійно змінюються Мінімальна потреба у великих знаннях про компоненти
	Складне	Осередок 3 Середовище стабільне і передбачуване Середовище багатокomпонентне Компоненти неоднакові, але в основному не міняються Потреба у великих знаннях про компоненти висока	Осередок 4 Середовище динамічне і нестабільне Середовище багатокomпонентне Компоненти неоднакові і постійно змінюються Потреба у великих знаннях про компоненти висока

Рис. 2. Рівні складності та рівні мінливості зовнішнього середовища

зультатами виходу на ринок з новою продукцією;

- рівень активності, зумовлений новими конкурентами, що з'явилися на ринку;

- рівень зміни відхилень від норми життєвого циклу товару;

- рівень впливу нової технології, що з'явилася в галузі [7, с. 102].

Термін "зовнішнє середовище" включає інститути і чинники, які знаходяться поза організацією і потенційно впливають на результати її діяльності. Загальне зовнішнє середовище включає усе, що виходить за межі організації: економічні, політичні і соціокультурні умови, проблему глобалізації і технологічні чинники. Це поняття охоплює умови, які можуть впливати на організацію, але їх вплив не очевидний.

У процесі управління значно більша увага приділяється специфічному зовнішньому середовищу. Специфічне зовнішнє середовище — елемент зовнішнього середовища, що безпосередньо впливає на досягнення організацією намічених нею цілей. Воно включає чинники, здатні позитивно або негативно впливати на рівень ефективності організації. Специфічне зовнішнє середовище кожної організації унікальне і змінюється залежно від обставин. Як правило, воно включає постачальників, клієнтів або покупців, конкурентів, урядові установи і групи громадської дії.

Специфічне зовнішнє середови-

ще організації варіюється залежно від того, яку "нішу" організація вибирає в діапазоні пропонованих нею продукції або послуг і які ринки вона обслуговує.

Поняття зовнішнього середовища дуже важливе для менеджерів, оскільки ці середовища не завжди однакові. Вони відрізняються показником, що дістав назву невизначеності зовнішнього середовища. Невизначеність зовнішнього середовища, у свою чергу, поділяється на два параметри — рівень мінливості і рівень складності. Якщо компоненти зовнішнього середовища організації міняються часто, її називають динамічним зовнішнім середовищем; якщо ж зміни мінімальні, ми називаємо таке середовище стійким.

Зовнішнє середовище вважається стійким у тому випадку, якщо в ньому рідко з'являються нові конкуренти, існуючі конкуренти не роблять значних відкриттів у технології, групи громадської дії пасивні і так далі. Інший параметр нестабільності описує рівень складності зовнішнього середовища. Цим параметром описується кількість компонентів зовнішнього середовища організації, міра інформованості організації про них.

Чим менше конкурентів, клієнтів, постачальників і урядових установ, з якими організація повинна взаємодіяти в процесі своєї діяльності, тим стабільніше її зовнішнє середовище (рис. 2.) [8, с. 128].

Рис. 3. Ситуаційні фактори в середині підприємства

Процес адаптації підприємств до умов зовнішнього середовища складається з наступних основних етапів.

1. Моніторинг та фіксація змін у середовищі.

2. Визначення основних тенденцій розвитку.

3. Пошук перспективних можливостей та вибір дій.

4. Реалізація вибраних заходів.

5. Оцінка ефективності проведених заходів та коригування дій.

Залежно від ступеня невизначеності майбутнього, істотності змін, сфери діяльності підприємства та обраної стратегії на кожному з вищеперерахованих етапів використовується інструментарій аналізу та прийняття рішень щодо заходів пристосування [9, с. 49]. Реакції підприємства на зміни зовнішнього середовища бувають наступними.

Виробнича — спеціалізація, підвищення продуктивності, ефективне використання матеріальних ресурсів, децентралізація оперативних управлінських рішень.

Конкурентна — оптимізація прибутків у короткій термін, реакція на попит, зміна ціни на продукцію, розширення ринків збуту.

Стратегічна — гармонізація прибутків у довгостроковому розвитку підприємства, самооновлення виробничих потужностей і технологічних процесів, гармонізація видів виробничої та маркетингової діяльності.

Інноваційна — оптимізація та впровадження нововведень на термінових етапах розвитку ВП.

Підприємницька — оптимізація структури та балансу багатоменклатурної діяльності на основі пошуку і реалізації прибуткових бізнес-ідей.

Адміністративна — забезпечення надійності, оперативності та керування підприємства на основі сучасних інформаційних технологій управління.

На практиці адаптаційні заходи, їхню ефективність та якісний вплив на підприємство оцінити вкрай важко. У загальному вигляді аналіз доцільності адаптивних заходів можна здійснити таким чином:

- за результатами діяльності (чи досягнуті поставлені цілі, чи виконані задані параметри);

- за сумою витрат, понесених на ці адекватні заходи (в т.ч. порівняно з планом, бюджетом);

- за співвідношенням досягнутого (прогнозованого) результату до понесених (прогнозованих) витрат на адаптацію (цей спосіб є найбільш доцільним при порівнянні декількох варіантів).

Квятковська Л.А. визначає наступні фактори, які впливають на формування та розвиток потенціалу підприємства (ресурсний аспект) [10, с. 112]:

- 1) менеджмент — управління

підприємством, визначення його со-
новних цілей та завдань;

2) фінансові — особливість
здійснення економічної діяльності в
середині підприємства, забезпечен-
ня грошовими коштами виробницт-
ва;

3) техніка та технології здійсню-
ють вплив на технічні та технологічні
сторони інноваційної діяльності
промислових підприємств;

4) кадрові — компетентні та квалі-
фіковані кадри, програми розвит-
ку кадрів.

Осовська Г.В., Осовський О.А.
вважають, що внутрішнє середовище
кожної організації формується під
впливом змінних, роблять безпосе-
редній вплив на процес перетворень
(виробництва продукції).

Внутрішні зміни — це ситуаційні
фактори всередині організації, що
постійно знаходяться в полі зору
управлінців: цілі, структура органі-
зації, її завдання, технологія і люди
[6, с. 23] (рис. 3).

Пилипенко А.А., Пилипенко
С.М., Отенко І.П. до внутрішнього
середовища організації відносять
органічне сполучення наступних
елементів: культура, структура, тех-
нологія, кадри, внутрішньо органі-
заційні процеси [4, с. 73].

Аналіз внутрішньої структури
підприємства проводиться для вияв-
лення тих внутрішніх резервів, які
воно може використовувати для під-
вищення своєї конкурентоспромож-
ності й забезпечення випуску необ-
хідної кількості продукції.

Для проведення аналізу внутрі-
шньої структури підприємства необ-
хідно оцінити його конкурентоздат-
ний потенціал. Оцінку потенціалу
підприємства доцільно проводити по
основних його складових (рис.1).
Для цього можуть застосовуватися
різні економічні розрахунки. В ціло-
му, підбір інформації слід проводи-
ти за порівнянними показниками,
використовуючи різні прийоми і ме-
тоди.

Інформація для загального аналі-
зу можливостей підприємства може
містити дані про: місцезнаходженні
підприємства, популярність, вироб-
ничий потенціал, технологічне устат-
кування, тривалість виготовлення
кожного виду продукції, якість про-
дукції, персонал, рівні витрат.

Аналіз внутрішньої структури
проводиться на основі перерахова-
ної інформації шляхом зіставлення
значень відповідних показників
підприємства за середньогалузевими
показниками і показниками інших
підприємств. При вивченні кожного
з перерахованих елементів внутрі-
шньої структури підприємства вико-
ристовується ряд показників.

Важливими факторами негатив-
ного впливу на розвиток потенціалу
машинобудівної галузі на сучасному
етапі є:

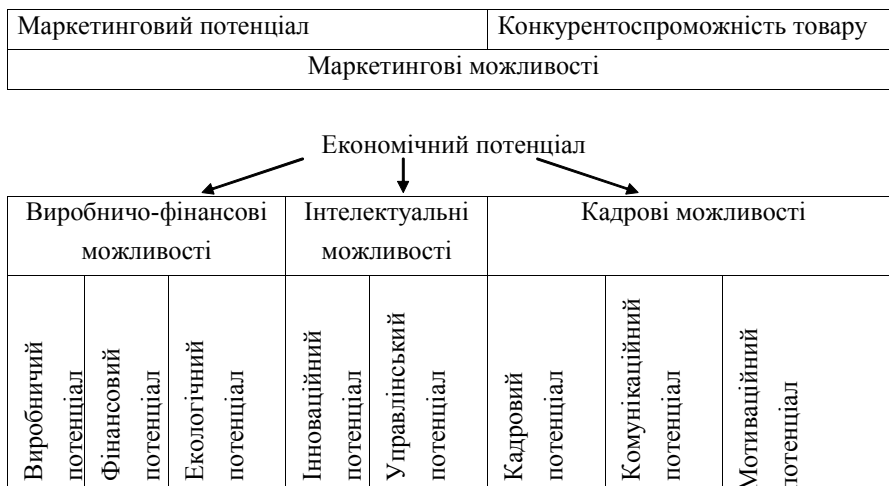

Рис. 4. Елементи внутрішньої структури підприємства

— нерозвиненість інфраструкту-
ри внутрішнього ринку, що в сукуп-
ності з недостатнім моніторингом,
слабкою дилерською мережею не
сприяє ефективній реалізації потен-
ціалу машинобудівної галузі;

— недостатній рівень платоспро-
можності товаровиробників;

— застарілість основних засобів
базових підприємств галузі, які не
оновлювались протягом останніх 15-
ти років;

— недостатність обігових кош-
тів, що здебільшого спричинено не-
досконалістю механізму товарного
кредиту в комерційній діяльності
підприємства;

— обмежений внутрішній попит
на вітчизняну продукцію, який має
історично сформований характер;

— відсутність реальних джерел
фінансування, що призводить до
унеможливлення реконструкції та
технологічного переоснащення ос-
новних фондів галузі базової скла-
дової виробничого потенціалу, в
тому числі і економічного.

— значний відтік найкваліфіко-
ваніших інженерних і робітничих
кадрів, який за 2000–2006 рр. досяг
269 тис. осіб.

ВИСНОВКИ

Вивчено внутрішнє та зовнішнє
середовище функціонування підпри-
ємств машинобудівної галузі. Про-
аналізовано основні напрями вивчен-
ня науковцями зовнішнього та внут-
рішнього середовища функціонуван-
ня підприємства. Дано пояснення ос-
новним показникам, які мають вплив
на діяльність промислових підпри-
ємств і які потрібно враховувати при
аналізі діяльності. Подано схему
адаптації підприємства до умов зов-
нішнього середовища. Дано характе-
ристику реакції підприємства до цих
змін.

Література:

І. Горюнов Е.В., Горюнова С.Е.
Методика оцінки впливу вне-

шних і внутрішніх факторів на
розвиток економічних процесів //
Економічний аналіз: теорія і практика.
— 2007. — 7(88). —
С. 5—39.

2. Українська Л.О., Курінний
О.В. Причини, форми та напрями
здійснення структурних змін на
підприємстві Економіка підприєм-
ства та управління виробництвом.

3. Ю.И. Трещевский, Е.М. Исае-
ва, М.Г. Мовсесова Управление эф-
фективностью организаций на осно-
ве интеграции // Вестник ВГУ, Серия
Экономика и управление. — 2008. —
№ 2.

4. Пилипенко А.А., Пилипенко
С.М., Отенко І.П. Менеджмент:
підручник. — Х.: ВД "ІНЖЕК", 2005.
— 456 с.

5. Исаева Н.С., Валева Ю.С. Ме-
тодология оценки конкурентоспо-
собного потенциала промышленно-
го предприятия // Экономический
анализ: теория и практика. — 2006.
— 21 (78) — С. 59.

6. Осовська Г.В., Осовський О.А.
Менеджмент організацій: навчаль-
ний посібник. — К.: Кондор, 2007. —
676 с.

7. Основы менеджмента: учебное
пособие / Л.В. Плахова, Т.М. Анури-
на, С.А. Легостаева и др. — М.: КНО-
РУС, 2007. — 496 с.

8. Робинс, Стивен, П., Коултер,
Мэри. Менеджмент: пер. с англ. 6-е
издание. — М.: Издательский дом
"Вильямс", 2002. — 880 с.

9. Липовська С.А. Методи оцін-
ки ефективності пристосування
вітчизняних підприємств до змін зов-
нішнього середовища // Актуальні
проблеми економіки. — 2006. —
№ 5(59). — С. 49—57.

10. Квятковська Л.А. Оцінка та
особливості розвитку виробничого
потенціалу підприємства (на при-
кладі машинобудівних підприємств
Полтавщини) // Регіональна бізнес-
економіка та управління. — 2010. —
№ 2 (26). — С. 107—114.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2010 р.